

ZBORNİK RADOVA
JOURNAL OF ECONOMY AND BUSINESS

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru

Godina 2013., No. 19.

ISSN 1840-3255

Nakladnik

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru
Matice hrvatske bb, 88 000 Mostar, Bosna i Hercegovina

Za nakladnika

prof.dr.sc. Mila Gadžić, dekan

Uredništvo

dr.sc. Vinko Belak, dr.sc. Đuro Benić, dr.sc. Mila Gadžić,
dr.sc. Dražena Gašpar, dr.sc. Slavo Kukić, dr.sc. Tonći Lazibat,
dr.sc. Zora Marijanović, dr.sc. Brano Markić, dr.sc. Igor Živko,
Jadranka Šimunović

Glavni i odgovorni urednik

prof.dr.sc. Mila Gadžić, dekan

Urednik

doc.dr.sc. Igor Živko

Korektor

Mirela Mabić

Naklada

150 primjeraka

Tisak

Fram-Ziral, Mostar

ISSN 1840-3255

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine

Radovi objavljeni u Zborniku radova (Journal of Economy and Business)

Ekonomskog fakulteta referiraju se u:

Journal of Economic Literature Pittsburgh, Pennsylvania, USA – JEL on CD, e-JEL,
EconLit, EBSCO

Sažetci radova objavljeni su na Web stranici:

<http://ef.sve-mo.ba/zbornik.htm>

SADRŽAJ

<i>Prethodno priopćenje</i>	
Nikola Papac	
Model mjerenja i osobine sustava korporativnog upravljanja u Bosni i Hercegovini	
Dinko Primorac	
Poduzetnička orijentacija i njezina važnost u određivanju strateških ciljeva poduzeća – analiza hrvatskih, bosanskohercegovačkih i srpskih poduzetnika	
<i>Pregledni rad</i>	
Anela Čolak	
Tržišna kretanja i rizik životnih osiguranja u Bosni i Hercegovini	
Mirjana Hladika Hrvoje Perčević	
Empirijsko istraživanje o primjeni transfernih cijena u povezanim društvima u Republici Hrvatskoj	
Slavko Vukić	
Financiranje mirovinskog sustava Republike Srpske: problemi, uzroci i reforme	
Mira Vujeva	
Transparentnost proračuna Bosne i Hercegovine: Usporedna analiza i preporuke za poboljšanje	

mr.sc. Nikola Papac
Ekonomski fakultet, Sveučilišta u Mostaru
nikola.papac@sve-mo.ba

MODEL MJERENJA I OSOBINE SUSTAVA KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Prethodno priopćenje

Sažetak

Efikasan sustav korporativnog upravljanja je temeljni preduvjet održivoga ekonomskog rasta, povećanja efikasnosti gospodarskog sustava te jamac lakšem pristupu vanjskim izvorima kapitala u nacionalnom gospodarstvu. Za bankarski sustav u Bosni i Hercegovini se može reći da dominira u financijskom sustavu u Bosni i Hercegovini. Specifičnost bankarskog sektora je u tome da je u pretežitom stranom vlasništvu i karakterizira ga vrlo visoka koncentracija vlasništva, neusklađena transparentnost poslovanja sa međunarodnim standardima te zatvorenost sustava korporativnog upravljanja. Uspješna korporacija treba efikasno i uspješno upravljanje, a razvoj dobre prakse korporativnog upravljanja je conditio sine qua non za korporacije koje žele prosperirati na tržištu.

Mjerenje korporativnog upravljanja daje jasnu sliku snaga i slabosti sustava korporativnog upravljanja kako u bankama, tako i u ostalim društvima te predstavlja temelj dugoročnog održivog i društveno odgovornog rasta i razvoja kako bankarskog sustava tako i cijelog gospodarskog sustava u BiH.

Ključne riječi: *korporativno upravljanje, sustav korporativnog upravljanja u Bosni i Hercegovini, transparentnost poslovanja, kvaliteta korporativnog upravljanja, BHCōG*

JEL: G28, G34, K20

dr.sc. Dinko Primorac

VPŠ Libertas, Trg J.F. Kennedy 6b, Zagreb, Hrvatska
primoracdinko@gmail.com

PODUZETNIČKA ORIJENTACIJA I NJEZINA VAŽNOST U ODREĐIVANJU STRATEŠKIH CILJEVA PODUZEĆA – ANALIZA HRVATSKIH, BOSANSKOHERCEGOVAČKIH I SRPSKIH PODUZETNIKA

Prethodno priopćenje

Sažetak

Poduzetnička orijentacija usko je vezana uz strateški menadžment. Premda je vrhovni menadžment ne nameće poduzetnička orijentacija odražava strateško usmjerenje kroz ponašanje različitih razina menadžmenta, te određuje način prilagodbe poduzeća promjenjivim uvjetima poslovanja. Nadalje, poduzetnička orijentacija kroz definiranje strategije poslovanja može pomoći poduzeću da riješi unutarnje konflikte između integracije, fleksibilnosti i inovativnosti. Cilj ovoga rada je kroz analizu empirijskog istraživanja utvrditi koje strateške ciljeve poduzetnici smatraju najvažnijima za uspješnost poslovanja. Empirijsko istraživanje je napravljeno pomoću anketnog upitnika na uzorku poduzeća iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije. Nakon analiziranja svake od anketiranih zemalja posebice, napravljena je analiza različitosti i sličnosti između pojedinih zemalja.

Ključne riječi: poduzetništvo, rukovođenje, strateški ciljevi, poslovna uspješnost

JEL: D22, L21

mr.sc. Anela Čolak
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru
anela.colak@sve-mo.ba

TRŽIŠNA KRETANJA I RIZIK ŽIVOTNIH OSIGURANJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Pregledni rad

Sažetak

Životna osiguranja u Bosni i Hercegovini bilježe pozitivan trend i rast premije unatoč globalnoj ekonomskoj krizi. Model trenda ima oblik linearne rastuće funkcije u oba entiteta što govori o pozitivnom trendu rasta premije na razini cijele Bosne i Hercegovine. Linearni trend-modeli reprezentativni su i dobro opisuju kretanje premije životnih osiguranja u posljednjem desetljeću. Reprezentativnost potvrđuje koeficijent determinacije i koeficijent linearne korelacije čije vrijednosti su veće od 0,90. Suprotno rastućem trendu premije pokazatelji ROE i ROA opisani su trend-modelom u obliku padajuće linearne funkcije.

Upravljanje rizikom i pripadajuće politike i procedure u društvima za životna osiguranja u BiH su definirane u 80% društava. Najčešći rizici koje identificiraju društva za osiguranje su: rizik likvidnosti, rizik promjene cijene financijske realne i druge imovine i devizni rizik. Od rizika se najčešće štite ročnim usklađivanjem, odluke o načinu osiguranja od rizika donosi uprava. Ograničenje razvoja sustava upravljanja rizicima ističu nerazvijeno tržište osiguranja i neraspolaganje potrebnim znanjima i vještinama.

Ključne riječi: životno osiguranje, rizik, tržišna kretanja.

JEL: G22, G32

doc.dr.sc. Hrvoje Perčević

Ekonomski fakultet, Trg J. F. Kennedyja 6, 10 000 Zagreb
hpercevic@efzg.hr

dr.sc. Mirjana Hladika

Ekonomski fakultet, Trg J. F. Kennedyja 6, 10 000 Zagreb
mhladika@efzg.hr

EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O PRIMJENI TRANSFERNIH CIJENA U POVEZANIM DRUŠTVIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pregledni rad

Sažetak

Transfornim cijenama unutar grupe povezanih društava utječe se na redistribuciju konsolidirane dobiti što je posebno značajno na međunarodnoj razini kada povezana društva koja djeluju u različitim poreznim sustava transfornim cijenama mogu koristiti porezne prednosti i nedostatke pojedinih poreznih sustava. Istraživanjem povezanih društava u RH utvrđeno je da se transfornim cijenama još uvijek ne posvećuje dovoljna pažnja. Sustav određivanja transfornih cijena imaju ona povezana društva u Republici Hrvatskoj koja su članovi međunarodne grupe. Pri tome ovisna društva u Republici Hrvatskoj nemaju samostalnost u određivanju transfornih cijena, već transferne cijene u pravilu određuju matična društva. Istraživanjem je utvrđeno da se u povezanim društvima u Republici Hrvatskoj za utvrđivanje transfornih cijena najčešće primjenjuje troškovna metoda zbog svoje jednostavnosti i transparentnosti. Od OECD-ovih metoda određivanja i kontrole transfornih cijena, povezana društva (matice) u Republici Hrvatskoj najčešće primjenjuju metodu trgovačkih cijena, dok ovisna društva većinom primjenjuju metodu dodavanja bruto dobiti na troškove. Dokumentaciju o određivanju transfornih cijena pripremaju uglavnom ona povezana društva koja su članovi grupe na međunarodnoj razini.

Ključne riječi: *transferne cijene, povezana društva, grupa, matično društvo, ovisno društvo*

JEL: M40, M41

doc.dr.sc. Slavko Vukić

Zavod zdravstvenog osiguranja Županije Posavske, Odžak, BiH,
slavkodr.vukic@tel.net.ba

FINANCIRANJE MIROVINSKOG SUSTAVA REPUBLIKE SRPSKE: PROBLEMI, UZROCI I REFORME

Pregledni rad

Sažetak

Predmet istraživanja rada je sustav financiranja međugeneracijske solidarnosti u entitetu Republika Srpska u Bosni i Hercegovini. U posebnom dijelu rada pokušavaju se identificirati problemi mirovinsko invalidskog sustava i njihovi uzroci. Negativni su trendovi temeljnih parametarskih pokazatelja mirovinskog osiguranja alarmantni i postali su financijski i socijalno neodrživi. Temeljne mirovine ne pokrivaju osnovne životne potrebe i prema procjenama više od trećine umirovljenika živi ispod granice siromaštva. I usprkos pokrenutim parametarskim reformama stanje mirovinskog sustava nije se promijenilo, a reforme socijalnih doprinosa dale su samo parcijalne učinke.

Stoga je cilj zadnjeg dijela rada bio ukazati nadležnim institucijama potrebu za pokretanje strukturnih reformi kako bi sustav održali i odgovorili pritisku negativnih demografskih trendova. Suštinska reforma mirovinskog sustava ovisi o uvođenju II mirovinskog stupa i obveznih kapitaliziranih fondova, kao odgovor na negativne demografske tendencije.

Ključne riječi: mirovinski sustav, financiranje mirovina, mirovinske reforme.

JEL: H55, G22, E24, J23

Mira Vujeva
Federalni zavod za statistiku
Ured Livno
mira.vujeva@fzs.ba

TRANSPARENTNOST PRORAČUNA BOSNE I HERCEGOVINE: USPOREDNA ANALIZA I PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE

Pregledni rad

Sažetak

Proračuni su od iznimne važnosti radi osiguranja pružanja javnih usluga. U novije vrijeme, transparentnosti proračuna pristupa se kao uporištu dobrog upravljanja. Pristup informacijama o aktivnostima financiranim iz proračuna omogućuje građanima ne samo razumijevanje političkih i ekonomskih odluka koje imaju znatan utjecaj na njihovu svakodnevnicu, već i sudjelovanje u njihovu donošenju. Sudjelovanjem građana u proračunskom procesu povećava se kontrola nad vlašću što pozitivno utječe i na odgovornost vlade prema građanima. S obzirom na probleme s kojima se države susreću u ostvarivanju proračunske transparentnosti, cilj rada jest ukazati na njezinu važnost i s njom povezane propuste u proračunskim procedurama.

U radu se daje definicija proračunske transparentnosti kao i pregled inicijativa vezanih za proračunsku transparentnost i odogovrnost. U radu se na osnovu usporedne analize rezultata istraživanja otvorenosti proračuna u Bosni i Hercegovini i odabranim zemljama kroz višegodišnje razdoblje, apostrofiraju određeni problemi koji se javljaju u procesu ostvarivanja proračunske transparentnosti i daju odgovarajuće preporuke za poboljšanja otvorenosti proračuna.

Ključne riječi: *transparentnost proračuna, indeks otvorenosti proračuna, sudjelovanje građana*

JEL: H61